VILNIUS. Antradienis 1929 m. Sausio mėn. 1 d. III metai.

VISŲ ŠALIŲ PROLETARAI, VIENYKITĖS!

Pirmyn!

№ — 1 (32)

Kas vergo retežių nedrįsta numest—
Tas laisvas niekuomet nebus! J. Janonis.

SOCIALDEMOKRATŲ ORGANAS.

KORESPONDENCIJOS Adr.: Wilno, Urząd Pocztowy 1. Skrytka Nr. 115. Red. adr. ul. Antokolska 54a.

EINA DU KARTUS Į MĖNESĮ

Prenumerata: Lenkijoj metams 4 auks., pusei metų 2 auks. Lietuvoj metams 4 litai, pusei metų 2 lit. Užsieniuose dvigubai. Atskiras numeris 20 sk.

Naujus metus pradedant.

Su Naujų Metų diena yra surišta sekanti liaudies patarlė: **„Nauji metai — nauji lapai“.** Tuose keturiuose žodžiuose yra trumpai išreikšti visi tie, nuo senų laikų, žmonėse įsigalėję papročiai, kuriais vadovaujantis ryžtamasi išskirti Naujų Metų dieną iš paprastų, pilkojo gyvenimo dienų. Tą dieną, kiekvienas stengiasi inešti į savo pilką gyvenimą ką tai „naujo“, kad tuomi atžymeti prasidedančius Naujus Metus, su kurių pradžia vieni kitus sveikina, siunčia įvairius linkėjimus, dovanas ir tam panašiai. Bet gražus romantiški papročiai lieka tik papročiais, o pilkas gyvenimas — žmonijos kovų sukuriu. Ir toli gražu, Naujus Metus nelydi nauji lapai. Priešingai. Vieniems jie yra tąsa prabangos gyvenimo, kitiems gi tąsa skurdo, vargo ir nenuilstamos sunkios kovos už kasdienies duonos kąsnelį. Musų tėvynėj dabartiniu metu tas vaizdas yra dar liudnesniu. Nes išskyrus neskaitlingą „tautos vadų“ grupelę — prasidedantieji 1929 metai musų krašto gyventojų daugumai yra netik tąsa sunkios kovos už kasdienies duonos kąsnelį, bet kartu ir tąsa kovos už elementariškiausias laisvo žmogaus teises, šiandien įvairių patamsų gaivalų mindomas. Toje dvejais frontais vedamoj kovoj, lietuviškajai liaudžiai jau antri metai tenka žengti golgotos keliais į šviesesnę ateitį.

Pažvelgus į tą golgotos kelią, matome jį iš vienos pusės apšlakstyta revoliuciniu krauju ir nuklota dar nespėjusiais užželti kovotojų kapais, kuriuos po šiai dienai vilgo savo kančių ašaromis liudinčios motinos, žmonos ir vaikai. Iš kitos gi pusės, tas golgotos kelias nutiestas kalėjimais, kame už geležimis apkaltų langų, sėdi šimtai kovos draugų apkaustytų nelaisves retežiais. Tas šiurpus musų lietuviško gyvenimo vaizdas, ir yra tos dvejais frontais vedamos liaudies kovos už šviesesnę ateitį išdava.

Ir štai nudien, kuomet vieni pradėdami naujus metus musų tėvynėj ulioja paskendę girtame džiaugsme ir prabangoj — prieš musų akis stojasi tikroji Darbo Lietuva, kuriai tie girtojo džiaugsmo šukavimai yra šlykštūs ir svetimi, nes Darbo Lietuvai naujų metų pradžia reiškia visai ką kitą. Ji mato nekaltu kraujų šlakuota savo gimtinę. Ji jaučia motinų ašaras ir girdi liudną retežių žvangėjimą, primenanti jai jos vaikus nekaltai puvančius kazematuose. Tie reiškiniai, primena Darbo Lietuvai, kad pradžia naujų metų, kaip jos vaikams išbrauktiems iš viešojo gyvenimo, taip lygiai ir jai yra tąsa skurdaus ir sunkaus gyvenimo iš kurio tegalima išeiti žengiant ir toliau tik atkaklios kovos keliu Viso to akyvaizdoje, Darbo Lietuvai dar nėra naujų metų, kurie jai reikštu ir naujus lapus, t. y. naują gyvenimą pilnoje tų žodžių prasmeje. Kalendoriniai gi nauji metai, nustatyti astronomų ir kalendoriaus reformatorių kaip viso pasaulio darbo žmonems taip ir Darbo Lietuvai savo esmeje neturi jokios realios reikšmes.

Bet vadovaujanties tuo nuo senų laikų įsigyvenusiu papročiu, kuriuo stengiamasi atžymeti prasidedančius kalendorinius metus, įvairiais linkėjimais ir sveikinimais — tenorime Darbo Lietuvai palinkėti vieno: **sukaupti savo vallą išsivadovimo kovai iš tų barbariškų sąlygų, kuriose šiandien esame.**

Konstitucija, demokratija ir tribunolas.

Konstitucija nera ir negali buti amžina. Yra du budu konstitucijai pakeisti — vienas budas tai kelias pačioje konstitucijoje permatytas ir kitas—perversmo ar revoliucijos kelias. Absoliutinese monarchijose arba tokiose valstybese, kur konstitucijos pakeitimas pareina ne nuo tautos ar jų atstovų valios,—konstituciją galima pakeisti tik antru budu. Kur liaudis veda kovą prieš savo valdovą ar neskaitlingos valdančios klases viešpatavimą, ten revoliucinis kelias dažnai pašalina mažos išnaudotojų grupės valdymą ir atiduoda valdžią į tautos rinktų atstovų rankas. Darbo tauta, šalyse, kur nera demokratijos, tik per revoliuciją gali prieiti prie valdžios. Kitaip yra demokratinese šalyse, kur konstitucijos keitimas pareina nuo tautos daugumos noro. Perversmas demokratinej šaly reiškia, kad perversmininkai neturi gyventojų daugumos pasitikejimo ir prieš jų valią smurtu griebiasi prie valdžios. Perversmas despotijoj gali reikšti laisvę, o perversmas demokratinej šaly—reiškia gyventojų daugumos pavergimą.

Konstitucija turi nustatyt pagrindus valstybes teisiniam ir socialiniam susitvarkymui, bet klaida butų manyti, kad rašytoji konstitucija gali tureti dideles įtakos į valstybes socialinę ir ukio politiką. Ne įstatymas, kaip jis nesivadintų, tvarko gyvenimą, bet tos jegos, kurios už įstatymo stovi. Kiekvienos rašytosios konstitucijos ribose gali tilpti ne tik skirtingas, bet dažnai ir priešingas to ar kito visuomeninio reikalo sutvarkymas. Tas priklauso nuo to kokios visuomenes klases turi daugiau įtakos valstybes gyvenime. Pavyzdžiui, paimkime musų S. Seimo „Vardan Dievo Visagalio" priimtąją konstituciją ir prisižiurekime jai kiek arčiau. Ji garantavo Lietuvos piliečiams visas pilietines laisves, kokias šiandien turi demokratinių krastų piliečiai. Bet tikrenybej tos konstitucijos vykdymas ir josios laikymas priklausė nuo žmonių ir grupių, kurie tų laisvių piliečiams nenorėjo pripažinti. Todel per visą laiką iki 1926 m. gegužes menesio konstitucijos garantuotos laisves labai dažnai buvo apeinamos. Karo stovis ir administracijos sauvale buvo ta tikroji, nerašytoji konstitucija, kuri tvarke musų gyvenimą. Įdomiau atrode konstitucija toje daly, kur kalba ejo apie darbininkų reikalus. Socialinis draudimas, rupinimas, kad piliečiai turetų darbo ir t. p. dalykai buvo joje įrašyti, bet nieks nemane gyvenime to vykinti. Gyvenimas sau, konstitucija sau. Tik 1926 m. prieš gegužes m. rinkimus, Seimas prieme ligonių kasų įstatymą, bet tą padare ne del to, kad konstitucijoj tas buvo įrasyta, o tik darbininkams spaudžiant ir iš baimes, kad darbo federacija visai nenusigyventų darbininkų akyse. S. Seimo konstitucijos autoriai — krikščionys demokratai — buvo įrasę joje, kad tikybos dėstymas Lietuvos mokyklai yra privalomas. Bet, paemus kairiosioms grupems valdžią, šitas reikalavimas butų buvę galima apeiti aiškinant tą reikalavimą toje prasmeje, kad tikybos destymas mokyklai yra privalomas, tik mokiniai, remdamiesi toje pat konstitucijoje įrasyta sąžinės laisve, negali buti verčiami tikybos pamokas lankyti.

Demokratiškiausia pokarinė konstitucija yra Vokiečių Veimaro konstitucija, bet ji visai neapsaugojo, kad 1923 metais Reicho kariuomene užeme autonominę Saksoniją, pašalino socialistinę, tautos rinktąją vyriausybę, sušaudė Freiberge daug darbininkų ir pasodino vietoj nuverstosios vyriausybes, centro valdžios komisarą. Tas pats buvo padaryta ir socialistinėj Tiuringijoj. Ta pati Veimaro konstitucija numato ukio sutarybinimą kas reiškia, kad visose ukio sakose pradedant atskiromis įmonemis ir baigiant visa Respublika turi buti sudarytos ukio tarybos, kurioms ukio tvarkyme konstitucija pripažįsta daug teisių. Tikrenybej apie visiską to konstitucijos reikalavimo įgyvendinimą šiandieną nieks ir nekalba. Priežastis yra ta, kad darbininkai nera užtenkamai stiprus, kad priverstų kapitalistines grupes su tuo reikalavimu skaitytis. Ir demokratiškiausia konstitucija yra tik popieriaus lapas jei už jos nera užtenkamai pajegų galinčių bet ką priversti ją gerbti. Dar Lassalis prieš 65 metus pasake, kad „konstitucijos klausimai yra jegos klausimai". Tas tinka ne tik konstitucijos surašymo laikui, bet ir jos vykdymui. Tinkamai supratus konstitucijos esmę netenką pasitikėti rašytam įstatymui, bet reikia organizuotos pajegos jam ginti, o reikalui esant ir keisti. Gyvenime yra taip, kad jega gimdo teisę; kiekvienas perversmas, jei jis remiasi pakankama pajega, gimdo naują teisę, su kuria bejegis turi skaitytis ir net turi ją gerbti tol, kol nebus užtenkamai stipras ją pašalinti. Lietuvos fašistai semia savo teisę iš pavykusio, kad ir apgaules keliu įvykinto, gruodžio 17 d. perversmo ir todel turi pilno pamato kalbeti apie tai, kad Smetonos viešpatavimas yra visai teisetas dalykas. Lietuvos valstiečiai ir darbininkai skaito savo teise patys spręsti savo likimą ir todel visai teisingai vadina plechavičių šeimininkavimą neteisetu. Teise stoja prieš teisę, o kur susiduria dvi teises, ten sprendžia jega. Nuvertus Smetonos diktaturą jam ir jo sebrams bus pritaikinti tie patys baudžiamojo kodekso straipsniai, kuriuos jis taiko dabar demokratams. Netenka todel labai stebetis, jei Lietuvos Tribunolas atsistojo ant gruodžio 17 d. teisetumo, nes dabar valdančioji grupė „pražilusiems Tribunolo juristams" gali savo teisetumą įrodyti labai apčiuopiamais argumentais. Pasiryžimo kovoti už liaudies teises iš surugusių „žilių" niekas nelaukia. Nestebetina ne tas, kad ponai teisejai savo priesaikas sulaužė, nes jei Smetona du syk savo priesaiką sulauže ir viesai melavo apie Tautos atsiklausimą, tad kodel „pražilę juristai" negali pakreipti savo sąžinę. Kodel šuva turetų buti garbingesnis už savo poną? Nera jokios abejones, kad kai tik Smetona bus nuverstas ponai teisejai tą pat dieną pripažins liaudies konstituciją, o jei kuris ožiautysi, tai „konstitucinių faktų kategorija" išspirs jį ten, kur jis ir nesvajojo patekti. Šiuo metu reikalas eina ne apie Tribunolo plytlaižiavimą, bet apie stiprinimą demokratijos pajėgų ir juo greitesnį nuvertimą kraštui pražutingos diktaturos. Svarbiausias revoliucinis demokratijos uždavinys šiandieną yra ugdyti pajegą ir su ginklu rankoje įrodyti savo teises. Kito kelio nera, nes tik demokratiskai tvarkydamies galime išlaikyti savo nepriklausomybę ir eiti pažangos keliu. Demokratine tvarka patikrina konstitucijos lankstumą ir, jei jos sargyboje stovi pakankama apsauga nuo smurtininkų, ji kiekvienu metu gali buti pritaikinta prie faktiškojo visuomenes klasių tarpusavio jegų santykio. Deka tam, kad demokratine konstitucija yra lanksti ir užtikrina tautos daugumai teisę į valstybės tvarkymą ji ugdo piliečiuose teisetumo pajautimą, kuris savo keliu darosi demokratines santvarkos ramstis. Kai visuomenej teisetumo pajautimas yra stipras, tai kiekvienas pasikesinimas prieš esamą valstybes suredymą sutiks visuomenej didelio pasipriesinimo. Visuomenės įsitikinimas, kad esama tvarka yra teiseta tampa savo ruoštu „konstituciniu faktu" ir daug gali prisideti prie klasių kovos susvelninimo, jos sukulturinimo. Visuomenes klasių ir grupių naturales varžytynes del valdžios tik demokratinej tvarkoj gali buti apribotas veikiančios teises normomis ir todel gali vykti be didesnių valstybes sukrėtimų. Stiprios demokratijos šaly Lietuvos Tribunolo garbinimas kumščio teises turi skambeti gana mizernai, nors Lietuvoj, pergyvenančioj pilietinį karą, jis yra visai naturalus. Jis savo sprendimu pasisake už liaudies priešus ir jų teisę, susirišo su Lietuvos okupantais todel ir demokratijos sprendimas apie Aukštąjį Tribunolą jau yra gatavas.

J. J.

Skurdas ir kova prieš fašizmą!

Lietuvos miestuose, miesteliuose ir kaimuose mažėja darbai. Darbų mažėjimas šįmet nėra iššauktas vien tik vasaros ir rudens darbų pabaiga, bet šiais metais turi ir kitų priežasčių surištų su nederliumi. Puse Lietuvos nukentejo nuo nederliaus, o per tai ukininkų perkamoji gale yra žymiai sumažėjus. Pramonej visur mažinamas darbininkų skaičius ir darbininkų uždarbiai nuolat krinta. Falkovskio „Nemuno" ir k. dirbtuves naudojasi proga ir nežiurint sudarytų sutarčių numusa darbo mokesnį. Daug pykčiau yra mažesnese dirbtuvese, kur darbininkų atsparumas yra kur kas mažesnis. Bedarbių ir nuo nederliaus nukentejusių valstiečių padetis yra be galo skurdi. Bedarbių valdžia iš viso nemato. Smetona savo laiške į kariuomenę randa galimu net pasigirti, kad, girdi, jam viešpataujant bedarbiai išnykę. Apie nukentejusius ūkininkus vedami pasitarimai valdžios sferose, bet praktiškai jokių žingsnių nedaroma, kad jų buitį palengvinus. Žinios apie skurdų darbininkų ir valstiečių gyvenimą vienaip vien praslista pro cenzurą nepriklausomoj spaudoj. Tiktai valdžios išlaikomi laikraščiai drįsta dar tvirtinti, kad Lietuvoje viskas gera ir ramu, bet jie tam ir leidžiami, kad žmonių sąmonę migdžius ir juos suvedžiojus. Šiurpi teisybe nesikeičia del to, kad valdžios agentai jos nenori matyti. Bado ištiktieji darbininkai ir valstiečiai nesijaučia sotesni del to, kad valdžia skelbia apie jų sotų gyvenimą. Rusti tikrenybė įtikina kiekvieną galvojantį žmogų, kad tik greita pagelba gali palengvinti sunkią bedarbių ir nederliaus ištiktųjų valstiečių padetį. Visuomenes parama jei ji ir butų, del nelaimes dydžio, butų tik lasas skurdo juroje. Valstybe turi skirti didesnes pinigų sumas bedarbiams ir nuo nederliaus nekentejusiems ukininkams šelpti. Valstybe turi ir gali tą padaryti. Lešų tam reikalui gali susirasti apkarpius vien tik snipų ir kariuomenes išlaidas. Pašalinus nors dalį erkių siurbiančių iždą galima butų sudaryti keletas milijonų issiplatinusiam skurdui sumažinti. Šiuo sunkiu metu kaip tik pasirodo visoj aiškumoje kiek netikusiai su musų iždu seimininkauja fašistinė valdžia. Jei turtingas kraštas dar gali pakęsti neatsakomingų savanaudžių viešpatavimą, tai suskurdusiam kraštui fašistų išlaidus viešpatavimas yra visai nepakeliamas. Visomis priemonemis reikia priešintis Smetonos užsimojimui daryti sutaupas ant darbininkų ir tarnautojų kailio. Paskutiniu laiku valstybes tarnautojus kaip perkunas trenke žinia, kad šiais metais svenčių priedų nebus mokama. Ekonominis skurdas sujudino ir sotų Smetoną, bet vietoj daryti sutaupas ten, kur jas galima ir net reikalinga daryti, fašistai atima is tų, kurie ir taip labai mažai teturi. Tokios sutaupos, tai nera sutaupos, bet nauja fašistų vagyste, naujas plešimo žygis prieš valdininkiją. Be krasto įgaliojimo fašistai užgrobe iždą, be krašto kontroles jie iždą ir a kvoja. Matome kaip milijonai eina šnipavimui, milijonai karininkams papirkti, bet esame priversti tyleti. Bet gana tyleti! Badas turi mus priversti prabilti, nes tik priversti fašistai atsisakys nuo naujų pasikesinimų daryti „sutaupas" ant dirbančiųjų kailio ir didinti neproduktingas išlaidas šnipams ir savo pakalikams.

Kiekvieno socialisto pareiga šiuo metu organizuoti darbininkus į griežtą kovą prieš netikusį fašistų šeimininkavimą. Masinis darbininkų judejimas turi buti atsakymas į fašistų pasakas apie sotų darbininkų gyvenimą. Streikas turi priversti Voldemarą atiduoti žemesniems tarnautojams, kas jiems priklauso. Socialistų pareiga visomis įegomis prisideti prie darbininkų masių įsisiubavimo ir nesustojant pusiaukely eiti prie visiško diktaturos panaikinimo. Generalis streikas bendrai su paruoštu ginkluotu sukilimu turi užduoti paskutinį smugį smurtininkų valdžiai. Kantrybe jau išsiseme, darbininkuose kįla pasipriešinimo upas, todel laikas stoti į kovą. Už laisvę darbininkams organizuotis, už pagelbą nuo nedarbo ir nederliaus nukentejusiems, už demokratinį Lietuvos susitvarkymą turime susplesti darbininkų mases ir stoti atviron kovon pries fašizmą. Ši žiema turi buti paskutinė fašistų viešpatavimui.

J. S.

Dvarininkų urzgimas.

Lietuvos liaudies tautinis atgimimas yra neatskiriamai surištas su kova prieš feodalinį, iš baudžiavos laikų užsilikusį, didelej daugumoj, lenkišką dvarą. Lietuvos dvarininkai, matydami kaip bundanti liaudis savo kulturinius reikalus pradeda tenkinti aplenkdama lenkišką dvarą, nerimo ir visą lietuvišką demokratinį judėjimą pakrikštijo „litvomanija". Dvarininkai buvo ir tebera tos nuomones, kad liaudis turi eiti ant jų pavadžio; gryno kraujo bajoras, jausdamasis pašauktu

KNYGNEŠYS.

(Gyvenimo vaizdelis).

1.

— Sakiau tau motin, kad is musų Petro nebus žmogaus — kalbejo savo žmonai senis Poška, grįžęs vieno sekmadienio prievakariu iš miestelio.

— Na ir kas jau pasidare? — užklausė Poškienė statydama garuojančiu barsčių bliudą ant stalo.

— Tau vis kas pasidare —niurzgejo senis siekdamas valgyti.—O man, policija neduoda pereiti per miestą Štai ir šiandien pats viršininkas nuovadoj kamantinejo, klausinedamas apie Petrą. Ė, kad kur velnias griebtų tokį vaiką.

— Bijok Dievo, tevai, keikti taip savo vaikę.

Senis Poska nieko neatsake į žmonos priekaištą, bet piktai sriebe karštus barščius, laiks nuo laiko užsikąsdamas duona. Baigęs valgyti užsidege pypkę ir leisdamas pilkų dumų kamuolius giliai susimąste. Močia netrukde jam mąstyti, nes ir ji pati gerai atjaute tą padetį kokia susidare jų namuose isbegus Petrui. O Poškų padetis iš tiesų buvo nepavydetina. Nuo Petro išbegimo, vis dažniau ir dažniau į Poškų namus pradejo lankytis policija, klausinedama kur yra sunus. Budavo atsitikimų kad ir naktimis apie Poškų namus vaikščiodavo ginkluoti policininkai noredami sučiupti Petrą. Tuomet Poškai likdavo be miego, vis patyliais tarpusavyj kuždedami apie savo vienintelį sūnų Kiekvienas Margio vauktelejimas tiesiog išmesdavo senį iš lovos ir įbesdavo jo nerimo pilnas akis į pirkės langą. Dažnai taip Poška, įbedęs akis į langą, prastovedavo kiaurą naktį, vis ko tai laukdamas.

Ypatingai senį sujaudino šį sekmadienį girdetos žinios policijos nuovadoj, kur jis buvo kviestas. Nuovados viršininkas papasakojęs seniui Poškai, kad nuo jo sunaus išbegimo miestely ir apylinkėj vis dažniau randamos gatvese išbarstytos įvairios proklamacijos, kuriose liepiama versti valdžią, perskaite sekanti rastą:

„Politines policijos susekta, kad pabegęs is N. kaimo Petras Poška, slaptai gabena per rubežį prieš valstybinę literaturą ir su pagalba savo agentų dalina žmonems skaityti ir ragina ginklu versti esamąją valdžią. Toks Petro Poskos darbas politines policijos yra pripažintas visais atžvilgiais pragaistingas musų valstybei ir turi buti likviduotas. Todel visų dorų tos

Lietuvą valdyti, negalejo įsivaizdinti kaip lietuvis gali gyventi be jo globos ir net reikšti pretenzijas į kokią tai savo kulturą. Šiandien jau ir atgyvenusio dvaro garbintojas turi pripažinti, kad Lietuvos liaudis kovą pries dvarą dalinai laimejo. Lietuvos demokratija pasiryžusi pasiekti kulturinio ir politinio savarankumo — padare savo. Su lenkišku dvaru lietuviškąją liaudį jungia tik gedingos praeities prisiminimas. Daugiau rysių — neskaitant mažas isimtis — nera. Pakilus liaudies sąmonei, kova pries lenkišką dvarą greit virto kova pries dvarą bendrai. Dvaras tai socialines verguves ženklas, dvaras musų tautinio ir kulturinio atgimimo priesas, dvaras politines reakcijos ramstis, todel kova prieš dvarą — buvo visos liaudies reikalas.

Kovodama pries lenkišką dvarą Lietuvos liaudis visai nera linkusi lenkų tautos kulturos salintis arba vengti santykių su lenkų demokratija. Tokias vengimo pastangas galima pastebeti tik pas ligotus lietuviškuosius lenkų edikus. Lietuvos liaudžiai lenkų kaipo tautos neapykanta yra visai svetimas dalykas. Galima permatyti, kad išlyginus taikiu keliu dar neišsprestą ginčą del Vilniaus priklausomybes, kulturiniai santykiai tarp lietuvių ir lenkų pasidarys itin intensyvus. Bendra praeitis ir lenkų kulturos įtaka Lietuvoje sudarys pagrindą tų dviejų tautų draugiškam bendradarbiavimui. Bet užtat lenkiškas dvaras, kaip ir iš viso dvaras, Lietuvos valstiečiams ir darbininkams yra visais žvilgsniais priesingas.

Ką gi daro atgyvenę savo amžių dvarininkai akyvaizdoje tokio Lietuvos liaudies nusistatymo? Žinia, laikai, kada galima buvo lietuviškuoju „chamu" jodineti, yra praeję. Užtat yra kitas budas tą „chamą"—liaudį pažaboti ir ant jos turtų uždeti savo leteną. Tas budas tai yra fašistine diktatura. Jei diktatura liaudį pažabos ir krašto likimą atiduos neskaitlingai grupei akyplešų pasivadinusių „tautos vadais" — tai dar kelias bajorams į „savo" dvarus nera uždaras. Su neatsakomingais diktatoriais galima kalbetis, galima juos savo pritarimu ir visokeriopa parama papirkti. Su liaudimi dvarininkai bendros kalbos niekada nesuras, o su diktatorių pagelba galima dar bandyti ant liaudies sprando užsiriogliniti. Diktaturoj liaudis yra niekas, valdo ir krastą reprezentuoja — Smetonos žodžiais tariant — „dvasios aristokratai", „taurus tautos vadai". Tiesa, tų „vadų" Dievas nepatepė, jų kraujas gali buti ir ne visai bajoriškas, bet užtat teroru ir pinigu pirkta „tautos vienybe" ir tautai užmautas apynasris juos „įgalioja" buti „dvasios aristokratais" ir tautos turtais seimininkauti. Visa lietuviškojo fašizmo apipešiota ideologija kaip du vandens lašai panaši monarchisto dvarininko pažiurai į liaudį. Musų tautiškojo fašizmo gadyne yra ne kas kitas, kaip lenkiškojo dvaro, su jo baudžiavos tradicijomis, atruga tautiškose spalvose. Todel nestebetina, kad Lietuvos dvarininkai tokiuose ponuose kaip bajorų liokajus Smetona, plikbajoriai Plechavičius, Daukantas ir brolija — pažino savo dvasios brolius ir neranda užtenkamai žodžių jiems garbinti. Juo suprantamesne darosi priešgamtiška bičiulyste tarp lenkiškos Lietuvos dvarininkijos ir lietuviškų tautininkų jei prisiminti, kad ir tautininkai savo laiku nesiojosi su mintimi „istoriškosios" arba bent toli į Pietus ir Rytus siekiančios Lietuvos, kas visai atatinka ir monarchistiškos dvarininkijos siekimams. Tautininkai buvo ir tebera žemes reformos priesininkai ir daro visus galimus žygius, kad bajorus patraukti į tautišką liogerį. Po karo susidarius pirmam tautininkų kabinetui jųjų pataikavimas dvarininkams buvo didžiausias tormozas musų kariuomenes kurimui. Kada demokratinių srovių pastangomis tas tautininkų balastas buvo pasalintas ir liaudies atstovai paeme valdžią — tuoj prasidejo gyvas kurybos darbas, kurio paseka yra Nepriklausoma Lietuva.

Šiandieną tautininkai vel prie valdžios ir sąryšy su tuo atgyja dvarininkų viltys. Lietuvos dvarininkai, budami, nežymi liaudžiai svetima grupe musų krašte, tikisi galesią mus valdyti tiktai turedami už savo nugaros didelę monarchistinę Lenkiją. Todel lenkų monarchistų „nuo juros — iki juros" musų dvarininkuose randa didelį ramstį. Dvarininkų viltys bet gi niekada nebus įgyvendintos jei Lietuva bus demokratine ir, lenkiškojo imperializmo ir lenkiškojo dvaro naturalis priešas liaudis pati lems krašto likimą. Viešpataujant gi neatsakomingai užgrobikų valdžiai, kad ir pasivadinusiai „dvasios aristokratų" ar „tautos vadų" valdžia—pavojus patekti į lenkiško ar vokiško imperializmo nagus yra labai didelis ir turi paakinti kiekvieną mąstantį pilietį kovoti už demokratinę Lietuvą. Musų maža, milžiniškoj daugumoj valstiečių tauta, tiktai demokratiškai tvarkydamasi gali buti atspari ir išlaikyti savo nepriklausomybę. „Tautos vadų" valdomi greitais žingsniais einame prie bet kurio kaimyninio imperializmo įsiviešpatavimo Lietuvoje. Kas brangiau Plechavičiams Daukantams, Glovackiams, na ir prasivogusiam Voldemarui mokes, tas gali musų nepriklausomybę nupirkti o mus vel pavergti. „Tautos vadai", nors ir „bajoriš-

---

apylinkes piliečių pareiga, padeti policijai suimti Petrą Pošką gyvą arba bent pristatyti jo galvą, už ką valdžia atlygins sumoje 500 litų". Perskaitęs raštą viršininkas dar dadejo:

— Tai matote p. Poška, kuo užsiima jusų sunus ir kas jo laukia.

Senis viską išklausęs nieko neatsake, bet sukandęs iš pykčio dantis apleido nuovadą. Dar labiau jis pyko, kuomet sužinojo, kad toks pat raštas yra išlipdintas gatvėse ir įteiktas kaimų seniunams, kad perskaitytų visiems gyventojams.

Dabar jis sededamas prie stalo, vis dar tebegalvojo apie tą raštą. Bet galop jo galvojimus pertraukė motina, varydama senį šerti gyvolių.

2.

Tikrumoj tai policija savo raste del Petro išbegimo melavo. Petras ne savo valia bego iš gimtojo sodžiaus, bet buvo priverstas begti tos pačios policijos. O policija jau nuo senai nedave jam ramumo. Kelius kartus jį buvo areštavusi; veliau laike Varniuose keletą menesių. Grįžus iš Varnių, policija vel nedave Petrui ramumo su įvairiomis kratomis ir tardymais. Namuose gi, Petrui neduodavo ramumo tėvai su savo dejavimais. Toks gyvenimas Petrui įgriso ir jis nutere apleisti gimtąjį krastą. Išeidamas tepasake tevui tiek:

— Pasimatysim, kaip ta valdžia bus nuversta, — ir nelaukdamas atsakymo išejo pro duris lauk.

Taip ir issiskyre Petras su savo tevais, nesakydamas kur jis bega, nors apie tai gerai žinojo.

Palikęs pirkę ir lydimas keletos draugų, Petras kelyje pasakojo jiems savo darbo planus, ragindamas juos nenusiminti, bet drąsiai siekti užsibrežtojo tikslo. Atsisveikindamas jis pridure:

— Tik visi iš vieno ir laimesime. Žiurekit, kad neiškriktumet, kaip Grigo bites.

Ir taip vieną tamsią rudenio naktį, Petras apleido gimtąjį kraštą.

Žinia, apie Petro pabegimą pastatė netolimo miestelio policiją ir žvalgybą ant kojų. Kratos, tardymai nedave apylinkes gyventojams ramumo. Vieni pradejo keikti Petrą, o kiti džiaugiesi, kad jam pavyko išbegti. Keleta naktų iš eiles Petro tėvų namuose budėjo policija, laukdama grįžtančio sunaus. Bet viskas buvo veltui.

Pamažu visi apsiprato ir kalbos apie Petro pa-

kos" kilmes ar prie bajorų prisiplakę, atsako tik pries savo sąžinę, o istorija mus moko, kad bajorų sąžine slepiasi jų kišeniuje. Dviejų metų fašistų valdymo užtenka įsitikinti, kad mes visai neklystame, jei p.p. Plechavičius, Daukantus, Voldemarus ir kitus vadiname musų tautos išdavikais.

Lietuva jau dveji metai pergyvena pilietinio karo laiką. „Tautines vienybes eroje" tauta negali tarti savo žodžio. Už ją ir jos vardu kalba smurtininkai. Žiaurus demokratinių grupių persekiojimas pagimde politinę emigraciją. Savaime suprantame, kad palyginus su demokratiškos Lietuvos visuma emigracija yra tik maža jos dalis. Bet savo siekimais, kovoje už teisę liaudžiai paciai spręsti savo likimą, emigracija supuola su visa Lietuvos liaudimi. Emigracija, ypač aktingesnioji jos dalis — socialdemokratija, nemažai yra ir prisidejusi prie Lietuvos liaudies kovos, todel suprantama „tautiškos vyriausybės" iniršimas prieš pol. emigraciją. Lietuvos dvarininkai bendrai su lenkų monarchistais vildamiesi per faš stinę diktaturą greičiau įsistiprinti Lietuvoje taip pat neatsilieka ir padeda puldineti pol. emigrantus. Vilniuje leidžiamas monarchistų dvarininkų „Vytis", kuriame bendradarbiauja ir karšti vilniškiai „patriotai", kaip p. Žukauskas ir k., senai jau dantį galanda pries emigrantus ir, žinoma, puldamas emigrantus prisimeta dideliu lietuviškumo salininku. Bet didesnes įtakos „Vyties" pludimasi prieš emigrantus negali tureti, nes kiekvienam aišku dvarininkų noras prisigerinti prie fašistines diktaturos ir dalybose užgriebti sau liuto dalį. Užtat Lietuvos liaudžiai reikia budeti. Amžinas liaudies priešas dvaras vel kelia galvą. Lenkiškas dvarininkas nepasidroves nustverti kruviną Voldemaro ranką ir bendromis fašistų ir monarchistų pajėgomis dar labiau pavergti Lietuvą. Kas kovoja prieš Voldemarą, tas kovoja ir prieš gobšiųjų dvarininkų pastangas atgauti savo dvarus Lietuvoje. Kas gi kovoja pries atgyvenusį dvarą ir jo svetimą ir pragaištingą mums visais atžvilgiais įtaką, tas turi kovoti ir prieš dabartinius Lietuvos pavergejus — fašistus.

J. J.

Laiškas jauniems kareiviams.

Jus, jaunieji kareiviai—naujokai, smetonine valdžia pašauke į kariuomenę, kad išmoktumet tinkamai vartoti ginklą.

Kiekviena valstybe išlaiko kariuomenę apsigynimui nuo išorinių priešų, apsaugojimui tautos nepriklausomybes. Bet pas mus Lietuvoj stai jau du metai kaip laikoma kariuomene, ne tautos nepriklausomybei apsaugoti, bet Smetonos „sostui" apginti. Dabar vos tik priimami naujokai į kariuomenę, juos įvairiomis priemonemis ir grasinimais dabokle ir kalejimu stengiasi padaryti aklais fasistų tarnais, klusniais Smetonos bernų pastumdeliais. Į jusų galvas kala mintis, kad jus privalote aklai klausyti savo vadų paliepimo. Jums sako, kad jeigu vadas paliep̨s, jus privalot nors ir į ugnį šokti be jokių atsikalbejimų. Jums aiškina, kad Lietuvoj yra kokie tai „vidaus priešai" kurie tyko Lietuvos nepriklausomybę prapuldyti ir is to išveda, kad jeigu vadas palieps, jus privalot tuos „vidaus priešus" saudyti, visai negalvojant, kad tų „priešų" tarpe gali buti jusų tevai ir tikri broliai

Šiandien jusų klusnumo reikalauja vadai ne tam, kad paruošus jus kovai su kokiu nors išoriniu priešu,— akla ir klusni kariuomene reikalinga smetoninei Lietuvos valdžiai, išsilaikymui aukštame „soste".

Smetonines valdžios pravadyriai 1926 metais iš anksto susitarę pagrobti valdžią ir pasodinti Smetoną amžinu prezidentu, arba net padaryti Lietuvos „karaliumi", kareiviams paskelbe, kad Seimą užpuole bolševikai ir kad kareiviai eitų ginti teisetą žmonių rinktą valdžią nuo užpuolikų. Kareiviai nesuprasdami vadų apgaules išejo ginkluoti į gatvę. O smetoniniai apgavikai, rodydami ginkluotus kareivius praneše Seimu ir valdžiai, kad visa kariuomene esanti nusistačiusi išvalkyti Seimą ir pastatyti Smetoną amžinu prezidentu!

Toji slykšti apgaule buvo suprasta tik tuomet, kai jau buvo vėlu ir nebepataisoma.

Smetonai pradejus valdyti pasidare Lietuvoj gyventi labai sunku, ypač darbininkams ir vargingiems valstiečiams. Mat Smetona, kaipo prisisliejęs prie nusigyvenusių Lietuvos dvarininkų ir iš viso kaipo linkęs palaikyti turtingųjų ponavimą Lietuvoj, pradejo spausti ir persekioti Lietuvos darbo žmones.

Kuomet nukamuoti Lietuvos darbo žmones pritruko kantrybes, nutare Smetonos valdžią su jo visais valdininkais pašalinti, — visoj Lietuvoj buvo ruostasi prie ginkluoto sukilimo, bet del stokos prityrimo sukilimas nepavyko. Prasidejo žmonių arestai ir šaudymai Tauragej, Alytui, Mariampolej ir kitur. Įsidemetina tas faktas, kad smetoninė valdžia, siųsdama kareivius malšinimui Taurages sukilelių, paskelbe karei-

---

begimą nutilo. Tik viena Petro motina atjaute sunaus nesimą ir jo negalejo užmirsti.

3.

Praslinkus nekuriam laikui nuo Petro išbegimo, miestely ir jo kaimyniniame sodžiuj vel prasidejo kalbos apie Petrą. Tos kalbos buvo rišamos su randamomis is nakties išmetytomis proklamacijomis. O proklamacijos ir nelegalus laikraščiai vis dažniau pradejo rodytis toje apylinkej, kur ankščiau gyveno Petras. Visi nusake, kad tai esąs Petro darbas. Kiti gi pradejo kalbeti, kad matę net savo akimis, kaip Petras naktimis grįždavęs ir keliu eidamas barstydavęs įvairius poplerius.

Del tų įvykių ypač nerimo policija. Dėjo visas pastangas, kad sugauti kaltininką. Bet jai tas nevyko. Juo policija labiau saugodavo, juo daugiau rasdavo primetytų iš nakties įvairių atsisaukimų ir laikraščių. Vieną gi rytą miestelio Z. gatveje rastas negyvas policininkas, kuriam į rankas buvo į spraustas poperis su sekančiu užrašu:

„Visų, kurie remia fašistinę valdžią, laukia toks pat galas". Paskutinis įvykis policiją trenke nelyginant perkunas. Gelbedama savo kailį ji padare apylinkėj daug areštų. Tarp kitko liko areštuotas ir Petro tevas. Bet ir tos priemones nieko negelbejo Kolektyvaus knygnesio akys mate viską ir seke kiekvieną policijos judesį. Praslinkus kelioms dienoms vel primėtyta visur atsisaukimų ir laikraščių.

4.

Vietine policija negalėdama surasti kaltininko, nutarė ieškoti kitos iseities. Tas nutarimas buvo pareikštas pavidale rasto, kurį nuovados viršininkas paskelte Petro tėvui ir įsake išlipinti gatvese.

Dabar žmones tuo tik ir gyveno. Visi lauke kas bus toliau. Žinia, kad už Petro suemimą arba nužudymą paskirta 500 litų — žaibo greitumu aplieke visą apylinkę. Atsirado ir daugelis tokių, kurie tę sumą norejo gauti. Tuo tarpu Petras su savo draugais, niekuo nebodami tęse knygnešių darbą toliau. Jie gerai žinojo, kad jų laukia arba mirtis arba laimejimas ir todel į visas policijos daromas pastangas surasti kaltininkus, mažai kreipe domes.

viams, kad Taurages miestą užpuolę esą banditai, (miškiniai plešikai), Čia vel, kareiviai nesuprasdami kas atsitinka, sulig vadų įsakymo šaude savo draugus ir brolius, apgindami Smetonos „sostą“!

Dabar Lieuvoj vel eina didis pasiruošimas fašistų valdžiai nuversti. Taigi prieš jus, kareiviai, kyla klausimas, kur stoti: ar su fašistais, kurie kamuoja jusų tevus, brolius ir draugus, ar su Lietuvos darbo liaudimi, prieš fašistus, t. y. prieš Smetonos, Voldemaro, Plechavičiaus ir kampanijos valdžią?

Tik viena atminkit, kareiviai, kad tokių „vidaus priesų“, apie kurius jums kalba vadai, Lietuvoj nera. Kiekvienas lietuvis yra šiokiu ar tokiu budu prisidejęs, yra daug dirbęs kuriant savo valstybę, taigi ne vienas nenoretų, kad jo darbas eitų niekais, kad Lietuva vel pakliutų svetimos valstybės vergijon. Visas dalykas yra tame, kad tie žmones, kurie siekia nuversti smetoninę valdžią sako, kad Lietuvos Respublika su tokiu vargu buvo sukurta ne tam, kad joj darbo žmones vargtų ir badautų, ne tam, kad kareivis tarnaudamas kariuomenej neturetų už ką tabako nusipirkti, ne tam kad nekaltus žmones policija muštų ir kalejimuose laikytų. O tam, kad visiems Lietuvos žmonems savo valstybeje butų geriau ir lengviau gyventi negu buvo prie rusklo ar vokiečio.

Už tai, smetoniniai valdovai, tuos, kurie nori Lietuvos darbo žmonems geresnio buvio, apšaukia „valstybes priešais“ ir net „banditais“.

Bet kadangi šiandien savo, nepriklausomoj valstybej daugumaj žmonių. ypač darbo liaudžiai blogiau gyventi tai reikia skubiai šalinti tuos blogumus ir tų blogumų kaltininkus — fašistinę valdžią!

Jusų, kareiviai, butų uždavinys toks:

Kariuomenej tarnauti dažnai pasitaiko bent keliems iš vieno miestelio, valsčiaus ar kaimo. Vienas kitam jau senai gerai žinomi. Be to, dieną dienoj trinantis kareivinese su kitais drauge galima labai puikiai vienam kitą pažinti ir atskirti gerą istikimą žmogų nuo snipo. Taigi kiekvienoj kariuomenes daly, kiekvienoj kuopoj, bury, reikia sutverti priešfašistines kovos slaptus burelius. Tie bureliai gali buti maži iš 3 — 4 žmonių. Tų burelių uždavinys butų — sekti kariuomeje fašistų darbus, aiskinti istikimiems draugams fašistų valdžios nedorybes, kelti nepasitenkinimą esamąja kariuomenej tvarka, nurodineti istikimiems kareiviams budą išsivadavimo iš fasistines vergoves. Tik, žinoma, visa tai reikia daryti atsargiai ir gudriai, kad apsisaugojus nuo įvairių šunukų, kurių dabar kariuomeneje apščiai prisamdyta.

Svarbu, kareiviai, kad atejus kovos valandai jus vel ne butumet savo vadų apgauti, bet kad padetumet Lietuvos darbo liaudžiai pasiliuosuoti iš vergijos ir sukurti geresni, laimingesni rytojų!

Rytų pašvaiste.

Diktatorių „žygdarbiai“.

Jau treti metai, kaip Smetonos—Voldemaro—Plechavičiaus valdžia nerimsta del politines emigracijos. Politine emigracija, ypač jos aktingoji dalis — visą laiką tai Lietuvos užgrobikų traicei stovi įsisprengusi gomury lyg koks kaulas, kurio niekaip neįstengia praryti. Viso priesfašistinio judejimo kaltininkais, anot „tautos vadų“ esą emigrantai. Su Lietuvoj gyvenanciais nenuoramoms girdi bepigu — sušaudei, arba į kalejimą uždare ir tie jau tikrai nebekels savo nepasitenkinimų, nebedrums „tautos vadų“ ramybes. Blogiausia su emigrantais, kurie suspejo pabegti iš tevynę gniaužiusių kruvinų nagų. Tačiau Kauno diktatoriu nagai nerimsta ir taikosi butinai pasiekti ir už savo valdymo ribų gyvenancius.

Kovai su priesfašistiniu politines emigracijos veikimu, smetonine valdžia paskyre 3 milijonus litų ir pavede juos žvalgybai, o žvalgyba, naudodama visas kovos priemones, iki fizinio emigrantų išnaikinimo imtinai, užsimojo iš pat pradžių smarkiai žygiuoti pirmyn. Kovos taktiką, lietuviškoji žvalgyba, paeme grynai karišką ir nusistate išnaikinti vadus, o eiliniai, anot jų, patys išnyksią. Ir štai išeinant is tokių samprotavimų, vos spejus drg. Paplauskui atvykti į Vilnių, lietuviskoji žvalgyba daro pirmus savo žingsnius. Tam tikslui areštuojamas Alytuj Paplausko geras pažįstamas s. d. Butkevičius Petras ir porą menesių žvalgyba jį pakankinus, siulo laisvę ir pinigų už vieną „mažą patarnavimą“, butent, už nužudymą dr. Paplausko. P. Butkevicius norėdamas tiksliau sužinoti žvalgybos planus ir perspeti dr. Paplauską, priima žvalgybos pasiulymą ir jau lapkričio men. Alytaus žvalgybos punkto v-kas Ciuoderis, aprupinęs Butkevičių „instrukcijomis“ atveža į Merkinę ir čia II rajono v-ko Mačinsko padedamas ir laimindamas žmogžudystei perleidžiamas per rubežių. D-gas Butkevičius, suprantama, atvykęs

---

5.

Vieną žiemos naktį, netoliese Poškų kluono, pasigirdo riksmai ir šuviai išplešę senį iš lovos.

— Tai jau tur but Petrą gaudo, — burbtelejo is lovos šokdamas Petro tevas. Nieko daugiau nesakęs užsimete skrandą ir nusitvekęs kirvį leidosi pro duris. Bet kol senis dabego prie vietos iš kur girdejosi riksmas ir suviai, vel buvo užviespatavus tyla. Tik sušalęs Margis savo kauksmu arde tą tylą.

— Tur but jau tie rupužes nudejo Petrą — pamane stabtelejęs senis ir išleido kirvį iš rankų. Senis neapsiriko. Už kluono apie negyvą Petrą vaikščiojo keletas policininkų su sautuvais. Priejęs senis pargriuvo ant nuosavo vaiko lavono, stengdamasis jį paskutinį kartą priglausti prie savo krutines.

6.

Sunku buvo pernešti Poskams vienintelio sunaus mirtį. Motina persišaldžiusi laike laidotuvių taipos neilg trukus mire. Liko vien senis Poskus, 50 metų amžiaus žmogus. Dabar jis vaikščiojo nei gyvas, nei miręs. Jo galvoje pynes įvairios mintys.

— Ne, Petrelis nekaltas — kalbedavo jis sau vienas. — Be reikalo jį bardavau ir keikdavau. Jis norejo visiems gero, kad visi gerai gyventų... Kad ir mano, koks čia dabar gyvenimas.

Taip vienumoj begalvodamas senis Poskus, kas kart rasdavo daugiau savo Petreliui pateisinimų. Tų minčių vedamas dažnai atlankydavo, vietą kurioj buvo nužudytas Petrelis ir ten prastovedavo ištisas valandas, paskendęs savyje. Tik šalia jo kaukiantis Margis pažadindavo senį is tų svajonių.

Vieną pavakarį stovedamas toj vietoj kur žuvo jo Petrelis, senis Poškus nei iš šio, nei iš to prabilo pats į savę:

— Ne, taip likti negali. Turiu už jo mirtį atkersinti. Margi, eime.

Keliems savaitems praslinkus po tos senio Poskaus priesaikos, vel buvo visa apylinke apiberta proklamacijoms ir nelegaliais laikraščiais. Senis Poskus su dideliu uolumu tęse toliau pradetąjį jo sunumi, knygnešio darbą. Policija pradėjo ir jį gaudyti. Ar sugaus? — Nežinia.

N. K.

į Vilnių viska papasakojo emigrantų vadovybei ir tokiu budu iš tų žvalgybos planų nieko neišejo.

P. m. pavasarį, „tautiškoji" žvalgyba vadovaujama šnipo Šiaudinio iš Salakų, tarp kitų savo darbų, buvo nužiurejęs nužudyti, arba pagrobti Utenos rejone dr-ga Paplauską. Tuo tikslu provokatorius Racinskas raso d-gui Paplauskui laišką kviesdamas butinai atvykti į parubežį „apterimui svarbių organizacinių reikalų". Vieton d-go Paplausko, nuvyko d-gas Kedys, kuris ir buvo žvalgybininkų pagrobtas ir perneštas į Lietuvos teritoriją.

Rugpiučio mėn. p. m. panasus bandymas daromas Varenos snipų. Plechaviciaus generalinio štabo snipas *Ądomas Biekša*, padedamas žvalgybininko Čiuoderio, nuduodamas dideli šalininką priesfasistinio judejimo, kreipesi į d-ga Paplauską pasisiulydamas dirbti priešfašistiniame fronte. Kuomet snipas Bieksa jau buvo kai kurius jam duotus „uždavinius" atlikęs ir jausdamas įgijęs pasitikejimą, pradejo rašyti d-gui Paplauskui laiškus, kviesdamas atvykti į parubežį „aptarimui tolimesnių veikimo planų". Gi tuo pačiu laiku, minetas Bieksa slaptai atvykęs į Vilnių ir susipažinęs su pabegusia iš fasistų nagų Alytaus gimnazijos gimnaziste Maryte Grigaravičaite, pradejo ja prikalbineti šnipauti emigrantų tarpe. Ir pagaliau įsitikinęs jos ištikimybe „patriotinei idejai", p. m. lapkričio m. 23 d., snipas Biekša, per savo agentą Vilniuje, dr-gei Grigaravičaitei įduoda dežutę užnuodytų saldainių su instrukcija: „tris didelius duok Paplauskui, o likusius kitiems. Jeigu paklaus iš kur gavai, sakyk, kad Petras Butkevičius dave. Atlikus darba — bėk, kelias bus paruoštas".

Po nekurio laiko, žvalgybininkai įsitikinę, kad ir po „vaišių" ne d-gas Paplauskas, ne kiti nemano mirti, suprato, kad yra suvedžioti. Todel įsiutę nutare d-gę Grigaravičiaite nužudyti. Ir štai gruodžio m. 1 d. p. m., žmogžudys patykojęs d-ge Grygaravicaitę prie bendrabucio užkalbino ir paprašе eiti su juo pasivaikščioti, arba iššaukti Paplauską. Nedavus Grigaravičaitei aiškaus atsakymo, „ponaitis" sove į persigandusia mergaitę ir pats pabego, palikdamas vietoje revolveri ir didelį peilį. Veliau paaiškejo, kad tas „ponaitis" buvo tas pats, kuris dave užnuodytuosius saldainius. Bet ir šiuo kartu šnipams nepavyko, nes suvis mergaitei tik veidą apdegino. Paliktame įvykio vietoje laiške, žmogžudžiai grasina visus issaudyti.

Tokiomis tai niekšingomis priemonemis smetonine valdžia kovoja su Lietuvos piliecIais, norinčiais atstatyti Lietuvoj teisėtą, žmonišką tvarką.

Akyvaizdoj šitokių faktų, mes dar kartą konstatuodami šlykstų Smetonos—Voldemaro—Plechavičiaus kovos budą su savo politiniais priešininkais, pareiškiame, kad mes politiniai emigrantai nepabugsime jokių grąsinimų ar žudymų, bet dar su didesne energija varysime pradetąjį darbą iki Lietuvos užgrobikai nebus pašalinti, iki nebus *laisva, liaudies tvarkoma demokratine Lietuvos Respublika!*

Laiškai iš Lietuvos.

Kovos keliais.

Lietuvos Socialdemokratų Partija gimusi sunkiais carizmo laikais, jau iš pirmų savo gyvavimo dienų turėjo pakelti sunkią kovą su darbininkų klases engejais — juodašimčiais. Budama įsitikinus, kad be kovos nera pergalės L. S. D. Partija savo užbriežta darbą sparčiu žingsniu vare pirmyn nebodama jokių sunkumų, kurie buvo sutikti kely siekiant savojo idealo.

Pradejus darbą socialdemokratija iskele Lietuvos nepriklausomybę ir skelbe carizmui kovą už tautos laisvę ir darbo žmonių reikalus. Todel radusi dideliausio pritarimo darbininkų eilese, tuojaus pradejo kurti politines organizacijos, kelti klasinį darbininkų susipratimą ir bendrai skatinti vargo liaudį pabusti iš miego pasiliuosavimui iš caro jungo Ypač, šisai darbas smarkiai pasireiške 1905 m. kuomet Rusijos darbininkija subruzdo nuversti supuvusią carizmo tvarką. Visos statomos kliutys ir persekiojimai is caro tarnų puses jai nebuvo baisios: vieton išsiųstų katorgon arba nužudytų draugų stoja kiti ir drąsiai tęsia pradetąjį darbą.

Žuvus carizmui ir tapus Lietuvai Nepriklausoma valstybe, Lietuvos darbininkai ir vargingieji valstieciai atsidure laisvesnese organizaciniam darbui sąlygose ir todel pats organizacinis darbas vyko sklandžiau. Klerikalų persekiojimai ir statomos organizaciniam darbui kliutys ėjo niekais, nes pradžioje 1926 m. mes matome, kad s.-d organizacijos veikia netik miestuose ir miesteliuose bet ir kaimuose. Profesines sąjungos ant tiek sustiprejo, kad skelbiami darbininkų streikai, jeigu nevisiškai tai dalinai buvo laimeti.

Tokiu budu darbininkija, vadovaujant socialdemokratijai, bedirbdama organizacinį darbą iki III Seimo rinkimų ant tiek susipranta, kad nekurios spekuletyves partijos kaip Liet. darbo federacija per III-Seimo rinkimus pradejo slinkti prie nuliaus nes is turimų II Seime 12 atstovų palieka tik 5.

Nesudarydami klerikalai daugumos III-jam Seime, is vyriausybes turejo pasitraukti užleisdami ją demokratiniam kabinetui kurį sudare valstieciai liaudininkai su socialdemokratais.

Darbininkai ir vargingieji valstiečiai pasinaudodami laisve kraste jau tiek buvo isvystę savo politines organizacijas, kad juodašimčių žlugimus buvo neišvengiamas. Iki gruodžio 1 d. 1926 m. s.-d. Partija priskaite virš 5.000 tikrų Partijos narių. Į profesines sąjungas susispiete virš 20.000 narių Organizacinis darbas kraste ženge pirmyn.

Pamatę tai juodasimčiai suprato, kad per rinkimus prie valdžios vairo jiems daugiau neprieiti, o kadangi jie buvo jau pripratę kraštą valdyti ir žmonem ant sprando sedeti todel ir sunku jiems buvo atsisakyti nuo tų malonumų. Prisejo sugalvoti naują metoda paemimui valdžios, ką Lietuvos veltedžių gimine, vadovaujama Voldemaro, Smetonos ir kitų įvykde gruodžio 17 d. 1926 m.

Smurto keliu užgrobę valdžią, ta juodoji kampanija, prisidengusi tautiskais obalsiais ir jezuitų priežodžiu: „tikslas pateisina priemones", pradejo naikinti viską, kas tik darbininkui ir vargingam valstieciui dave galimybes ginti savo ekonominius bei politinius reikalus. Žodžio, susirinkimų ir spaudos laisvė tapo panaikinta. Dalis aktingesniųjų ir labiau susipratusių darbininkų tapo nužudyta, kita dalis į kalejimus ir koncentracijos stovyklas sugrusta, treti pametę gimtinę pabėgo užsienin.

Politines ir ekonomines darbininkų organizacijos, kurioms buvo sudėta tiek daug darbo ir energijos, isgriautos iš pamatų ir jeigu jos dar kur nors yra tai tik del formos jas neišnaikina Komendantų nutarimai stumdo išvargintą pilietį is apskrities apskritin, kaipo pavojingą „visuomenes tvarkai". Šnipų armija penima suvargusių žmonių skatikais, ant kiekvieno žingsnio persekioja aktingesnį darbininką atiduodama jį karo lauko „teismui" sušaudymui. Žodžių, Lietuva virto kankinių salis kurioje kiekvienas nieksas prisiplakęs prie valdžios drąsiai gali tyciotis iš darbo liaudies ir reikalui esant jąją žudyti

Šiandien Lietuva nera toji Lietuva už kurią anais

sunkiais carizmo laikais kovojo ir žuvo musų draugai, nes joje siandie darbininkas yra be teises gyvunas su kuriuo fasistai ką nori tą daro.

Turint galvoj L. S.-D. Partijos kovas su juodašimčiais praeity, mes socialdemokratai ir siandie neprivalome nusigąsti Lietuvos priešų—fašistų gaujos teroro ir nuleidę rankas laukti kol pats savaimi fasizmas isnyks. Mes neprivalome pamirsti praeities draugų nudirbto darbo kovoje su carizmu už Lietuvos Nepriklausomybę ir darbo žmonių gerovę ir todel tęskime jį toliau iki pergales. Žuvo carizmas, žus ir fašizmas, o kartu su juo ir tos baisenybes kurias šiandieną vykdo Lietuvoje, Voldemaras ir K-o. Kaip praeity taip ir dabar vieton išžudytų draugų stokim kiti, tik dar su didesniu pasiryžimu ir energija kovai už darbo žmonių reikalus.

Išnaikinti fašistinį gaivalą galima tik ginklo pagelba, todel siandieną privalo mums rupeti organizavimas ginkluotų kovos burių, kad atejus valandai, duoti fašistams atatinkamą jų nuopelnams užmokesnį.

Tik išnaikinę fašistus ir iškovoję sau laisves galesim dirbti organizacinį darbą kovai su kapitalu. Ne valandelei neprivalom pamirsti, kad kiekvienas politinis bei ekonominis laimejimas atsiekiamas tik savo darbu ir pasiryžimu. Todel mes savus reikalus privalom apginti patys ir nelaukti svetimos pagelbos.

Eidami praeities draugų kovos takais, mes socialdemokratai ir siandie privalome kviesti plačiąją Lietuvos liaudį kovon, kad sunaikinę parazitus galėtume laisvai ir nevaržumai gyventi savo krašte. Kad galetume gyventi tokioje Lietuvoj už kokią kovojo anu laikų draugai tai yra: kad Lietuvoj viespatantų demokratine tvarka bet ne fašistų diktatura. Tik tokiu keliu eidami mes tęsim praeities draugų pradetąjį darbą. Todel petis į petį ženkim drąsiai pirmyn!

Eteingas.

Tautos civilizacija.

Tautos medžiaginių ir dvasinių turtų visuma, arba kaip amerikieciai sako-kvota, mokslo vyrų priimta vadinti *civilizacija.* Pas mus Lietuvoj civilizacijos objektas, arba toji vadinama medžiaginių ir dvasinių turtų visuma skaitesi: du sunkiųjų darbų kalejimai, penki paprasti kalejimai, Varnių koncentracijos stovykla, keturiolika aresto namų ir keletas policiniai sustiprintų apskričių ištremimams.

Šie dideli musų tautos civilizacijos turtai, pradedanciai europeti Lietuvai, pasirode nepakankami. Todel, prieš porą metų, užstojus Lietuvoj „naujai erai" buvo susirupinta „tautiskosios" civilizacijos turtus žymiai papildyti gyva preke, kas žinoma ir buvo padaryta.

Del aiškumo tenka pažymeti, kad si papildoma gyvoji preke susideda iš atskirų individų, sudarančių tam tikras organizacijas, k. a.: „Neo Lithuania", „Jaunoji Lietuva" ir k., po bendru antgalviu — „Tautos Gvardija".

Tur but nebusiu nusidejęs logikai pavadindamas siuos musų civilizacijos turtus preke, nes kiekvienas perkamas objektas yra preke, o preke juk yra turtas.

Šitaip papildę „tautiškosios" civilizacijos turtus, mes busime per tuos du metu ne tik pasivijį modernišk ąją Europą, nuo kurios tunojom atsilikę visu šimtmečiu, bet ko gero gal dar ir pralenkėm. Todel neišmanelliais reikia pavadinti visus tuos kurie megina tvirtinti, kad musų „tautiškoji" civilizacija Europos akyse siandien nieko nereiškia. O tokių, meginančių paneigti musų dvasinius ir medžiaginius turtus, atseit musų civilizaciją, mes šiandien Lietuvoj rasime daug. Pavyzdžiui, vieni napatenkinti už tai, kam juos sodina į kalėjimus, kiti Varniu nenori, treti vel vaiposi, kam jiems policija nusako apsigyventi tokio tai apskirties, tokiame tai kaime! Mano, kaipo Lietuvos patrioto, manymu, sie visi mandragalviai drįstantį statyti savo ožį ir su panieka žiureti į musų civilizacijos turtus, yra gryniausios markes „tevynes išdavikai". Juk kaip gi kitaip pavadinti tuos žmones kurie tvirtina, kad musų kalejimai suteikiantis siandien daugeliui politikuojančių piliečių ypatingą, kietai apsaugota ramybę, yra vidurامžių liekana? Sakykite meldžiamieji, ką turi bendro viduramžių rotužių stulpai, vinių sienom šepos, rykščių suolai ir kiti anų laikų pabuklai, su musų tevynes šoviniais dedamais į tarpupirščius, adatoms panagių badymui, „tautiškais" bizunais rupestingai nupintais iš telefono vielų, elektros srove, 3000 kojinių pancių nukaltų Šmito fabrike ir kitais musų „tautiškosios" civilizacijos produktais? Visiškai nieko. Viduramžių inkvizitoriai ne nesapnavo, kad jų ainiai is kelioliktosios gentkartes išgalvos tokias tobulas priemones savo tautiečiams kamuoti! Bet tai dar ne viskas. Jaunoji karta plačiai užsimojo isradimais savo tevus pralenkti

Vienok tautiska civilizacija kelti, tai ne pipke rukyti, — darbas ne vieno žmogaus. Šiais tai sumetimais ir buvo pas mus is jaunųjų sukurta „Tautos gvardija". Ir čia nieko nera stebetino: jeigu kadaise Mikalojus turėjo gvardiją, jeigu Vilhelmas turejo gvardiją, jeigu pagaliau net popiežius turi visą šimtinę savo gvardiečių, kodel gi musų Smetona negali gvardijos tureti?

Dabar musų „Tautos gvardija" dar visai jaunute, gvardi-čiai vos tik iš kevalo išsilupę ir vietoj šarvų ir ginklų, nesiojasi prisikrovę kisenius paparų, kuriais kai kada pavaisina svetimų valstybių atstovus, o savųjų piliečių terorizavimui ir langų daužymui gerai ir akmenys bei lazdos!

Štai „L. Žinios" pasakoja, kad per pirmus adventus laike varpininkų vakarelio „gvardiečiai" išmaiše sales langus. „L. Aidas" kalba apie tokius pat „gvardiečių" žygius tik jau kitoj vietoj, butent, Ožeškienės gatvej. Pasak „L. Aido", gvardiečiai tokiais žygiais esą norejų pareikšti savo gimdytojui Smetonai patriotizmą. Bet „L. Aidas" šiuo kartu atsimokejo už duoną akmeniu, nes „gvardiečius" už pareikštąjį patriotizmą vieton pagirti, kaip paprastai jis darydavo, iškoliojo, išpravardžiavo „malsčiais" plemenimis, chuliganais, neprausta burniais ir kitais pasipainiojusiais žodžiais!

As, kaipo patriotas bučiau linkęs „L. Aidą" priskirti į „tevynes išdavikų" eiles, nes šiandien Lietuvoj kiekvienas kuris isdrįsta niekinti musų „tautiškos" civilizacijos turtus yra „tevynes isdavikas". Juo labiau, kad „L. Aidas" išsišokdamas užkliude musų „tautiskosios" civilizacijos žiedus iš kurių išaugę vaisiai nustebins ne tik pasenusią Europą bet ir naująjį Amerikos pasaulį!

Patriotas.

Iš Klaipėdos Krašto Gubernatoriaus Merkio praeities.

Mažeikių apskrity yra dvaras ir kartono fabrikas Kapenai. Po karui, tas didžiulis dvaras ir fabrikas, savininkui negrįžus, priklause finansų ministerijai. Gi finansų ministerija, dvarą ir fabriką isnuomavo grįžusiam iš Amerikos pil. Dičmonui už 20.000 litų metines nuomos. Pil. Dičmonas, kaipo amerikietis, į dalyką pažiurejo grynai biznio akimis ir susiuoste su p. Merkiu buv. 1924 m. finansų ministerijos juriskonsultu. Ponas Merkys, kaipo juriskonsultas padare kombinaciją tokia, kad pil. Dičmonas vieton 20.000 litų nuomos temokejo tik 3.000 litų, o likusius 17.000 litų pil. Dičmonas su ponu Merkiu broliškai pasidalino pusiau!

Smetona: Teisingumas ir tautos vienybe mums užtikrina kelią į Vilnių.

Piliečiai: Taip, taip, „vade“, tavo žvalgyba baigia mus visus „vienyben“ surakinti.

1926 metai Šiaulių s.-d. kalejime sedejo kareivis tulas Paulikas, nuteistas kariuomenes teismu už pabegimą is kariuomenes ir pasisavinimą valdiškų pinigų 8 metams. To kareivio gyneju teisme buvo ponas Merkys, bet apginti nepavyko Tuomet nuteistojo kareivio gimines gyvenantį Amerikoje ir budami įsitikinę, kad is Lietuvos kalejimų galima „issipirkti“ už nedidelius pinigus, pabaigoj 1926 metų prisiunte ponui Merkiui 150 dolerių, prasydami gelbeti iš kalėjimo jų giminaitį. Neilgai trukus po to įvyko gruodžio perversmas ir p. Merkys tapo K. A. Ministeriu, o jau pradžioj sausio mėn. 1927 m. Šiaulių s.-d. kalejimas gavo raštą sekančio turinio: „Malonės aktas. Pasiremęs Lietuvos konstitucija ir p. Krašto apsaugos ministerio tiekimu, nuteistam kariuomenes teismu Paulikui likusią kalėti bausmę dovanoju. Prezidentas Smetona, K. A. ministeris Merkys“.

Gi 150 dolerių siuo kartu Merkys su Smetona broliškai pasidalino pusiau.

Čia tik dalele tų šunybių, kokias daro šių dienų „tautos vadai“ Lietuvoj šeimininkaudami.

Apicerius.

KORESPONDENCIJOS.

Kaunas. Dideli sumišimą įnese į fašistų eiles ir daug kalbų sukele, Lietuvos teismo 10 metų sukaktuvių posėdis, įvykęs p. m. gruodžio m. 16 d. Rodos, ypatingo nieko neatsitiko bet jautrus fašistų barometras smarkiai sujudejo. Buvo šitaip. Į teismo sukaktuvių posėdį atsilanke, kaip paprastai ir „tautos vadas“ (iš patiltes) Smetona su savo palydovais ir į susirinkusius sukaktuvių dalyvius prabilo, kaipo valstybes „galva“. Ir kadangi žvalgybos įsakyta kuomet „galva“ šneka visiems stoveti, tai sukaktuvių dalyviai visi sustojo. Pasiliko sedeti tik K. V. C. pirmininkas pris. adv. Tumenas ir prof. Leonas. Šitokį p. p. Tumeno ir Leono nepagerbimą „galvos“, fašistai palaike negirdetą „kramolą“. Dar didesnį sumišimą sukelė prof. Leono kalba, kuris apibudindamas Lietuvos teismų darbuotę, ne vienu žodžiu neprisiminė „galvos“, atseit, Smetonos „nuopelnų“! Iš prof. Leono kalbos buvo aišku, kad netoliese jo randasi tokia „galva“ apie kurią geriau visai nekalbeti. Mat esama visokių „galvų“. Kitos „galvos“ net prie piliečių blauzdų derinas ir jos dažniausia esti lazda pagerbiamos už savo „nuopelnus“. *Dalyvis.*

Kaunas. Aukštaičių gatvej 1-moji buto Kolonija apgyvendinta darbininkų šelmomis. Kambariai drigni, neremontuojami, kuriuose plečiasi ligų epidemijos. Bedarbe našle turedama šeimyną, kurios 15 m. sunus dirba liejykloje, gaudamos dienas mokesti 4 lytus ir iš to uždarbio maitnasi keturi asmenis. Už butą nera iš ko užsimoketi. Taigi musų Kauno Miesto geraširde Valdyba bedarbei Pangonienei su šelma siulo kraustytis ties garliava į fortus, o jei ne, tai grasina išmesti gatven. Miesto valdyba tokioj tai formoj gina darbininkų reikalus. *XIII.*

Mariampole. Kariuomenėj tarp kareivių ir karininkų tarpas yra labai didelis. Karininkas yra viespats, o kareivis vergas.

Tas pasireiškia ypač dabartiniame kariuomenes sutvarkyme.

Paemus jaunuolį kariuomenen visokiom šlykščiom bausmem vargina, kad kuo greičiausia padarius klusnu vergu.

Vartoja šlykščiausias ir nežmoniškas bausmes k. p. durtuvų kovą gimnastiką spiciellų „prijomų" ir t. t.

Toliau eina visoki išniekinimai: kareivis turi įkisti galvą į pečių ir šaukti „pečiau, pečiau duok balsą" arba įkiša galvą į išeinamos vietos skylę ir turi garsiai sakyti „klausysu savo virsininkų"; yra begales tokių isniekinimų kuriuos net ir rašyti geda.

Bendrai visi kareiviai laukia su pasiilgimu kada tik sujudės visuomine ir tures progas išvyti pas abraomą smetanuotu viespačius ir jų klapčiukus.

Daug kareivių kurie buvę civiliam gyvenime šauliai ir dideli tėvynes myletojai, grįžę iš kariuomenes atstoja nuo viso pasipiktinę, kad ši vyriausybe negilina tevynes meilę, bet atstumia ir padaro priešu.

Mes kareiviai atsarginiai ir tarnaujantį esame demokratiškos tevynes draugai, bet smetonuotos ir kraujuotos diktaturos priešai. *Kvietkunas.*

Utena. Š. m. Gruodžio men. 8 d. policija areštavo Slavinską Antaną 15 met. vaik. Areštuotas buvo su pagelba išgamos Bernoto Stepono (gyv Utenos miest.), kuris susiderejo su policija už keletą litų neteisingai išducti Slavinską. Virš minetą dieną Bernotas išviliojo Slavinską is namų. Jiems beeinant keliu iš krūmų iššoko du policininkai ir nuovados v-ko padėjėjas Gurskis, kuris atstatęs brauningą suryko: „rankas aukštyn! arba nušausiu"! Slavinskui pakelus rankas, ejęs su juo Bernotas, tuo laiku įkišo jam į kišenių kelias knygutes Laisvės Karžygiai. Kurios ir rado vietoj darydami kratą. Po to nuovd. v-ko pad. Gurskis pradejo žiauriai musti ir spardyti kojoms, kad prisipažintų, buk tas knygutes gavęs nuo brolio J. (kuris jau senai pabegęs į užsienį) ir kur dabar yra brolys.

Apie trečią valandą nakties, atlekė viešoji ir slaptoji policija, viso apie 12 žmonių, apstojo namus ir prasidėjo krata.

Laike kratos sargyboj buvusieji policininkai pradejo šaudyti, noredami sukelti panyką, kad, buk Slavinsko brolis J. buvo namie, bet pabėgo.

Po kratos areštavo Slavinsko seserį M. ir išsivare į Uteną Slavinsko seserį M. po tardymo paleido, o Slavinskas ir dabar kankinamas Utenos kalejime. Argi Smetonos valdžiai artinasi galas, kad net vaikų pradeda bijotis? Matyti kad taip, nes ir asilas paskutinej agonijoj tik taip spardosi... O tuomet kas laukia tų visų išdavikų ir kankintojų?...

Gal kada susipras, bet bus jau velu...

Jurgis.

Alvitas. Nuo pradžios 1928—1929 mokslo metų Alvitan pradžios mokyklos mokytoju atkeltas iš Žaliosios Juozas Zaliauskas kuris visuomet save vadina „kairiuoju".

Draugai Alvitiečiai saugokites šio „kairiojo" mokytojo, nes jis samoningai dave medžiagos Žaliosios valsčiaus policijai 1927 m. Rugsejo 8—10 d. suimti draugus Emilį Šnelių, Bronių Milčiauską ir Juozą Kazlauską. Kazlauskui pasiseke pasprukti užsienin o draugai Emilius Šnelius ir Bronius Milčiauskas sedi Kauno sunkiųjų darbų kalejime. *Kovotojas.*

Žaliosios valsčiaus šnipų sąrašas.

Staugaitis Juozas IV-tos nuov. viršininko padejejas gyvena Žaliosios valsčiaus valdybos bute. Pasižymejęs žiaurumu suimant draugus Emilį Šnelių ir Bronių Milčiauską. Tai yra vienas is žiausiausių Žaliosios apylinkes šnipų, jis šioj apylenkej vadinamas šnipų „karalius", „kraugerys".

Apie jį spiečiasi dar šie šnipai:

1) Justinas Adomaitis Žaliosios pradžios mokyklos Vedejas, gyvena Žaliojoje, pradžios mokyklos bute.

2) Zaliauskas Jonas Žaliosios pradžios mokyklos mokytojas, gyvena pas savo uošvę Barniškienę Andriškių kaime.

3) Gaidukevičius Vladas, šaulys, „Jaunosios Lietuvos" valdybos narys, gyvena Pocviečio dvaro sklypuose, visai prie plento ties 9 tu kilometru nuo Vilkaviškio.

4) Ryckis, Žaliosios šaulių burio vadas, savanorių sąjungos narys ir „Jaunosios Lietuvos" valdybos narys, gyvena Pocviečio dvaro sklypuose.

5) Lapinskas Justinas Žaliosios valsčiaus valdybos raštininkas, saulys ir „Jaunosios Lietuvos" valdybos pirmininkas ligi 1928 m. pavasario buvęs Lietuvos Komjaunimo Vilkaviškio rajono narys. Gyvena Šuklių dvaro sklypuose apie 3 klm. nuo Žaliosios.

6) Valaitis Pranas taip-gi buvęs Lietuvos „Komjaunimo" narys, bet laike arešto išdave savo draugus už ką tapo paleistas iš kalejimo ir dabar samoningai teikia žinias, policijai kaip apie komunistų taip ir apie socialdemokratų veikimą. Be to jis 1927 m. rugsejo 10 d. buvo vogtinu budu pasisavinęs pasprukusio užsienin iš Smetonos nagų draugo Albino Žemaičio dviratį naują vertės apie 450 litų. Valaitis gyvena Šuklių dvaro sklypuose pas naujakurį savo tevą.

7) Raulukas (Raulas) mažo ugio su randais ant veido apie 30 metų amžiaus, šnipinėja už atlyginimą menesiui po 50 litų. Gyvena Katauciznos dvaro sklypuose — naujakurys apie 4 klm, nuo Naumiesčio (Šakių ap.).

8) Kaunas Juozas batsiuvys 23 metų amžiaus inteligentiškos isvaizdos, mažo ugio „panaičiu" vadinamas, gyvena Katauciznos dvaro triobesiuose.

Draugai sergekities jų, atejus patogiai valandai atsiskaitykite su jais.

Budįs Kovotojas.

IŠ PLATAUS PASAULIO.

Rumunijoj įvyko parlamento rinkimai, kurių reikšme gali prilygti revoliucijai. Visą laiką po karo Rumunijoj viešpatavo liberalai, kurie po parlamentarizmo skraiste valdė diktatoriškai, nesiskaitydami su tikraisiais krašto gyventojų norais. Jau keli metai kaip valstiečiai pradejo bruzdeti, daryti milžiniškas demonstracijas, protestuoti, kol pagaliau liberalams pasidare per karsta. Nei karo stovis, nei cenzura ir žiaurus opozicijos persekiojimai nebepajėge valstiečių reikalavimų užsmaugti. Valdžią paemę valstiečių atstovai ir paskelbę rinkimus gavo visišką krašto pasitikejimą. 80 nuosimčių balsuotojų atidave savo balsus valstiečių partijai. Pirmas demokratines valstiečių vyriausybės žygis buvo pasalinimas karo stovio su cenzura ir visų politinių varžymų. 12000 polit. policijos žandarų buvusių liberalų ramsčiu liko paleista. Dabar Rumunijos demokratija turi prieš save uždavinį liberaliskos diktaturos nualintą krastą sutvarkyti, pakelti ukį, išristi žemes klausimą, susitarti su mažumomis ir padetį pamatą demokratinei Rumunijos ateičiai. Rumunijos socialdemokratai, eidami per rinkimus isvien su valstiečiais, pravede parlamentan 9 atstovus. Komunistai, kurie seniau turejo šiek tiek įtakos darbininkuose dabartiniuose rinkimuose nepravede nė vieno atstovo.

Pietųslavija eina prie persitvarkymo. Po karo su-

sidariusi iš Serbijos, Kroatijos ir Slavenijos Pietyslavijos valstybe, spaudžiant Kroatijos valstiečiams, pereina nuo centralizmo prie federalisko susitvarkymo. Socialiniai ir kulturiniai skirtumai senai jau buvo įvairių neramumų priežastis Pietyslavijoj. Kroatijos valstiečiai noredami atsikratyti serbų militaristų įsigalejimo savo krašte reikalauja visą valstybę paskirstyti į autonomines dalis. Kova del persitvarkymo dar verda, Kroatijoj valstiečių judejimas apeme plačias minias ir jei ne taikiu, tai revoliucijos keliu pasieks savo.

Lenkijoj kas kart aktualesnis darosi konstitucijos klausimas. Jau 3 metai kraštą valdo maršalo Pilsudskio valdžia; Seimas, pagal formaliai veikiančią konstituciją, vyriausias krašto šeimininkas faktiškai tuo šeimininku nera. Tikras krašto šeimininkas yra vyriausybe. Neaiški padėtis, kurioj kraštas jau trečius metus gyvena, verčia ieskoti išeities, kuri gali buti paskelbus be Seimo sutikimo naują konstituciją arba pakeitus ją per Seimą. Kuriuo keliu vyriausybe eis dar nežinia, nes ir vyriausybes sferose nesimato vieningumo konstitucijos klausimu. Priežastis yra ta, kad apie dabartinę vyriausybę spiečiasi labai įvairus sluoksniai, pradedant nuo dvarininku ir baigiant, nuo Lenkų Socialistų Partijos (P. P. S.) atskilusiais socialistais. Iš vienos puses krašte fašistines tendencijos pasireiškia. Iš kitos puses — kairiosios demokratines grupes taip pat rengiasi prie demokratines tvarkos išlaikymo visomis priemonemis. Trys kairiosios partijos — P. P. S., Wyzwolenie ir Stronnictwo chłopskie — sudarė bloką demokratijai ginti. Seimas svarsto konstitucijos pakeitimo proektą, bet dar nezinia kaip ir kieno bus sprendžiama busimoji Lenkijos konstitucija.

Tautų Sąjungą savo 53-tiame posedy svarste visą eilę klausimų, bet ne vieno neišsprende. Lenkų lietuvių ginčas sukelęs tiek daug alarmo paliko taip, kaip buvęs. Voldemaras džiaugiasi, kad girdi, T. Sąjungoj klausimas baigtas, tuo tarpu lenkai tvirtina, kad T. Sąjungos sprendimas atatinkąs jų reikalus. Pats gi susitaikymo su lenkais reikalas nepajudejo iš vietos ir ginčo sprendimas tebera dar ateities reikalas, kurį valios įveikti tik Lietuvos ir Lenkijos demokratijų susitarimas visais klausimais neapeinant ne ginčo esmes — Vilniaus klausimo. Kitas svarbus klausimas — Pareinio okupacijos nuėmimas taip pat paliko neišspręstas. Vokiečių reikalavimas paliuosuoti Pareinį francuzams, anglams ir lenkams nepriimtinas, girdi, del stokos garantijų, kad vokiečiai pasiimtus pasižadejimus teisingai vykins...

Paskutinis T. Sąjungos posedis parode visam pasauliui koks bejėgis padaras pati T. Sąjunga yra, nes kaip tik T. Sąjungos delegatams beposedžiaujant iškilo Paragvajaus Bolivijos karas ir T. Sąjunga nič nieko negalejo ir net nenorėjo padaryti, kad beprasidedantį karą sustabdžius. Jei karo išvengta, tai T. Sąjunga prie to nič niekuo neprisidėjo. Šiandien jau ir didžiausiam T. Sąjungos šalininkui aiškeja, kad toki T. Sąjunga, koki ji yra, nieko neprisides prie taikos išlaikymo. Amžina plepalyne apie taiką dar taikos negarantuoja, todel vis dažniau tenka girdeti balsų apie T. Sąjungos reformavimą ir padarymą iš jos tarptautinį įrankį pajegų išlaikyti taiką ir spręsti įvairius tarp valstybinius klausimus.

J. J.

„Patriotiškas“ mitas ir tikrenybė.

Susitinku su vienu lietuvišku Vilniaus pažangiečiu ir tas klausia: „Kodel jus nieko nerašote iš musų krašto gyvenimo? „Į klausymą atsakau klausymu. „Juk eina pažangioji „Vilniaus Švlesa“, ir gali rašyti“. Vel seka atsakymas: „Girdi „Vil. Šv.“ visko rasyti negali“. O kodel ta „pažangioji“ „V. Š.“ visko rašyti negali — man ir nepaaiškino. Bet tas jau ir netaip svarbu. O svarbu pažymeti tai, kad lietuviškasai gyvenimas Vilniaus krašte yra ant tiek pritvinkęs įvairiais klausimais, kurie butinai prasosi, kad juos su pilietiška drąsa nušvietus. Tos pilietiškos drąsos kaip tik ir truksta šio krašto musų tautiečiams, ypač pažangiesiems. Jie bijosi ir patys nežino ko. O kad nebijotų, galetų daug dalykų parašyti spaudoje, kuriuos su įdomumu skaitytų tiek Rytų, tiek vakarų Lietuvos lietuviskoji visuomenė. Dabar gi yra visai priešingai. „Pažangiečių“ pilietinis bailumas labai daug ką nutyli ir tuomi apvagia Rytų Lietuvos lietuviško sąjudžio istoriją. Gi desinieji, stengiasi tą istorinę spragą „užpildyti“ duodami savo ekscentriškai „patriotiskiems“ jausmams pilnausią valią. Viso to „sąjudžio“ rezultate gaunasi tai, ką mes ir pavadinsime „patriotišku“ mitu.

„Mes, sako, „patriotiško“ mito „herojai — esame kankiniais, saugojančiais katalikybes ir tautybes aukurus Vilniaus krašte. Pildydami tas kilnias pareigas, gyvename zgadoje ir krikščioniskoje meileje, jungiaučioj mus į vieną lietuvišką seimyną, kurioj nera nei skriaudžiamųjų, nei nuskriaustųjų. Toje broliškoj šeimynoj viešpatauja vienybe, kaipo atspara pries išorinius priesus. Todel, čia su ramia sąžine bučiuojasi ir „socialdemokratas“ Karazija, su kataliku Kraujaliu ir t. t., nes mes visi kilniam tautiškam darbui esam surišti nenutraukiamais doleriniais ryšiais“.

Tuomi baigiasi „patriotiškas“ mitas ir prasideda lietuviškojo gyvenimo tikrenybe, kuri yra daug įdomesne už mitą. Nuo fasistinio gruodžio perversmo Vakarų Lietuvoj — Rytų Lietuvoj pradejo detis tiesiog pasakingi dalykai, kaip teko patirti iš gerai painformuotų šaltinių. Zgadoj gyvenčioj Lietuviškoj šeimynoj kilo samatocha. Mitiškųjų herojų pradetasi dairytis į visas puses tikslu atkreipti pavejui nosį. Bematant iš karšto valstiečio liaudininko p. Velecko — pasidare fasistinis Veleckas[1]). Iš krikdemiško Kraujalio—tautiškas. Is socialdemokrato Karazijos be kabučiu, pasidare socialdemokratas kabutese. Žodžiu, prasidejus, „tautiskai erai„ anoj pusej demarklinijos, čionai prasidejo pavasariška issišerimo era lietuviškoj seimynoj, kuri per „vadovybe“ trumpu laiku apsiaugino, tautiškai—dolerinemis plunksnomis. Tie gi is vadų, kurie nespėjo apaugti tokiomis plunksnomis, kaip pav. Dr. Alseika — liko apsaukti vienybes ardytojais, opozicionieriais. Tos išsišerimo eros rezultate, lietuviškoj seimynoj miniatiuroj gavosi tai, kas antri metai yra Vakarų Lietuvoj, t. y. fašistine diktaturele su išsirutuliojusiu is lenko Kraujaliui ir malkvagiu Stašiu priešaky. Žengus vieną žingsnį, savaime suprantama, kad reikia žengti ir kitas. Diktaturelei išlaikyti, reikalingos ir tokios „tautiškos“ priemones, kaip teroras, šnipinejimas, vienmintiškumas ir t. p. dalykai. Bematant tas ir buvo įvesta. Kas nenorejo potalkauti diktatorių chuliganiškoms užgaidoms ir buti jų vergais — tie buvo pamažu pašalinti, apšmeižti ir t. t. Gi šmeižtams ir demagogijai „medžiagos“ nestigo. Svarbiausias arkliukas toje srityje buvo politemigrantai, socialdemokratai. Bet stai neparsenial atsirado Vilniuj ir krikščioniški emigrantai iš V. Lietuvos. Jei lietuviški Vilniaus fašistai butų buvę savo politikoj, konsekvetiški—tai jiems reikejo ir tuos emigrantus apšaukti „tevynes isdavikais“. Dabar gi atsitiko priesingai. Didžiausiam visų nustebimui atvykusius krikdemiškus emigrantus, Žiedą ir Ambrozieju — „patriotiški“ Vilniaus lietuvininkai krikščioniškai priglaude ir apgyvendino pas vieną patriotą. Negana to. Jie juos įtrauke, kaip gandai, eina ir į „patriotišką“

[1]) Red. prierašas: Ponas Veleckas yra pasižadejęs, pasikeitus polit. konjunkturai Lietuvoj, buti atsakom. redaktoriumi „Pirmyn“.

darbą. Ir prisiminus reksnelio p. Mackevičiaus paskaitas apie „tautišką ambiciją a. a. „Vilniaus Aide" žmogus stebies, kodel jie dabar neleido savo lakštingališkos gerkleles „Vilniaus Rytojuj" prieš krikščioniškus beglius, bet kaip žmones pasakoja su jais bučiuojasi ir pas kun. Kraujalį kartu griekų atleidimo gauti vaikšto. Tai iš tiesų laikai ir žmonių „patriotiškų" nusistatymų patvarumas. Manau, kad ateitis tuo reikalu patieks dar daugiau įdomesnių dalykelių. Bet tuomet rašysim jau atsiminimus. Dabar gi įdomauja mus lietuviškos šeimynos dabartis paskutiniu laiku savo „turiniu" ir „reformomis" praturtejus.

Nepersenai, lietuvisko fašizmo „reformistines" bangos, atsimušė ir čia. Voldemaro įsakymu, padaryta Vilniaus krašto lietuviškai-fašistines spaudos „reforma". Likviduoti, niekieno neskaitomi laikrasčiai. „Vilniaus Aidas", „Kelias" ir „Dirva". Jų vieton pradeta leisti katalikiškai—tautiškas savaitraštis „Vilniaus Rytojus", kurio redaktoriais paskirti p.p. Kraujalis ir Čibiras. Gi faktinąjį „Vilniaus Aido" redaktorių „socialdemokratą" Karazija, per tiek laiko auginusi „tautiškai-dolerines" plunksnas, paleide atostogų, kad jis tas plunksnas paugintų ant tiek, jog galetų tikti į žadamojo Vilniuj kurti, tautiško banko direktorius. Reikia tiketis, kad pas p. Karaziją tos plunksnos spes paaugti ir „patriotiško" mito Olimpe vel užviešpataus zgada ir meile.

Kas gi liečia pačią spaudos „reformą" — tai musų supratimu ji jokių nuostolių niekam neatnese. Priešingai. Buvo trys sabloniški laikraščiai—dabar yra vienas. Reiškia ekonomija. Gi iš kitos puses tiek anie trys, tiek šis vienas toli gražu neatliko ir neatliks savo visuomeninial kulturinio vaidmens šio krašto lietuviškoj liaudy, nes jie su ja veik visiškai nera surišti ir neatsako jos kasdieniams interesams. Vilniškių lietuvininkų spauda savo daugumoj tarnauja šeimyniškam pasiuturiavimui, bei keletos ekscentriskų tipų „patriotiškų", jausmų pademonstravimui viešumoj. Gyvojo gyvenimo klausymai jos atstovų galvelių nevargino ir nevargina, ką parode netolima praeitis.

Padarius spaudos „reformą" ir paemus suliesejusią spaudą į tokių katalikų-patriotų tvirtas rankas kaip Čibiras, Kraujalis ir Mackevičius, savaime suprantama, kad lietuviškai visuomenei, kuri tą visą judejimą remia savo kruvinais skatikais — lengvai galima parodyti, jog čia gyvenama zgadoje ir meileje ir išsijuosus dirbama tevynes „labui". Tai galima parodyti, todel, kad nera, kas iškelia visas „patriotiško" mito herojų šunybes aikšten. Į metus išeinanti keleta kartu „Vilniaus Šviesa" savo senu įpročiu linkusi vynioti visus dalykus į bovelną. O jei kada ir užsimena apie „fašistines tendencijas" lietuviškoj seimynelej — tai visa daro taip atsargiai, kad perd ug neužgavus diktatorelių dieviškos rustybes Gi po ta priedanga vardan „tautiškos vienybės", neparsenai išsišerę fašisteliai vis labiau ir labiau augina savo ragus, terorizuodami šio krašto lietuviu ateitį *moksleiviją*, kišdami sau į kišenius lietuviškos visuomenes skatikus ir savo idiotiška politiką žlugdydami patį lietuvišką judejimą.

Jau net dr. Alseika, savo organe „Vil. Švlesoje" drįso pareikšti, kad Laikinasis Komitetas virto vien fašistiškai-klerikališkos politikos įrankių. O to komiteto „vadai" kaip p. Stašys, laiko savo pareiga iš tos organizacijos esant progai gerokai pasipelnyti. Visiems žinomi faktai, kad p. Stašys veda tam tikra spekuliacija su isdavinejimu leidimu vykti Lietuvon. Lietuviams, jis leidimus nenoriai duoda, (Įvykis su A. Valaičių, kuriam Stašys nedave leidimo) gi žydeliams vykstantiem biznio reikalais ir duodantiems kyšius, kaip žmones pasakoja, — tie leidimai be jokiu kliučių išduodami. Tiesiog gėda lietuviškajai Vilniaus krašto visuomenei, kuomet tenka tokias kalbas girdeti apie jos vadus.

Negeriau dalykai stovi ir su „svietimo ministeriu" Kraujaliu, dabartiniu „V. R." redaktorium. Tam žmogui, kuris prieš karą buvo uoliu lenkomanu ir kiek teko patirti laikęs slaptas lenkiskas mokyklas, šiandien nežinia kaip pakeitusiam kailį — pavestas visas globojimas lietuviškomis mokyklomis ir spauda. Ne veltui jį kai kas įtaria esant gudriu provokatoriumi, savo „švietimo" politika vedančia lietuviškas mokyklas prie galutino vidaus iškrikimo ir bankroto. Tuos visus klausimus, mes kelėmė nekarta aikšten. juos keliama ir dabar, kad paraginus blaivesnius šio krašto tautiečius susirupinti savo padetimi ir is to padaryti atatinkamas išvadas. Gana tokio pilietiško baliumo ir išlepsejimo, nes fašistinis vežys, lygiai taip kaip anoj pusej, eda sveika musų krašto organizmą, taipos ir čia vis labiau pradeda rodyti savo didejančius apetitus po priedanga „patriotiško mito". Mitų gadyne jau senai praėjo. Jai negali buti vietos ir Vilniaus krasto lietuvių tarpe. Todel nuo naujų metų, mes vel pašvenčiam savo laikraštį vietos Vilniaus veikalams, kad padeti pažangiems tautiečiams pilnoj to žodžio prasmej, demaskuoti fašistinių diktatorėlių sunybes ir pasiekti šviesesnes ateities.

X Y.

Mirė d-gas A. Naktinis

P. m. gruodžio m. 12 d. Gardino ligonineje mire susirgęs smegenių uždegimu d-gas *Naktinis Adolpas*

D-gas Adolpas, kilęs iš Papilio m. (Biržų apskr.) vargingos šeimynos, aiškiai suprato savo vietą ir jau 1926 m., budamas vos 20 metų jaunuolis įstojo į L. S. D. Partijos Papilio kuopa. o veliau kaipo veiklus socialistas tapo išrinktas tos kuopos pirmininku. Po gruodžio perversmo, kilus kruvinai reakcijai ir uždarius visas organizacijas, d-gas Adolpas perejo į nelegalų priešfašistinį veikimą. Bet pagaliau nebepakęsdamas žvalgybos persekiojimų 1928 m. rugpiučio m. 18 d. emigravo į užsienį ir apsigyveno Gardine.

Gyvendamas emigracijoj buvo pasiryžęs kovoti su Lietuvos užgrobikais ir tvirtai tikejo jei ne šiandien, tai rytoj, grįž i į laisvą Lietuvą, į savo gimtąjį krastą. Bet, deja, jo svajonems nebuvo lemta išsipildyti, nes pačiame žydejime, jį mirtis išplėše iš gyvųjų tarpo.

Draugai palydeję velioni į kapus pasake keletą prakalbų, uždejo ant kapo vainikus su raudonais kaspinais ir sugiedoję laiduotuvių giesmę ir „Neverkit pas kapą" išsiskirstė.

Gaila muma draugo revoliucionieriaus, gailesi jo tevai likę gyvenimo naštos palenkti ten Lietuvoj. Vienok mes tvirtai tikim, kad nors ir daug dar musų žus, bet mes laimesim!

J. Beduonis

Nuo Administracijos.

Visų agenturų ir atskirų platintojų prasome, jei pas ką butų užsilikęs, grąžinti mums 7 n-rį „Pirmyn".

ADMINISTRACIJA.

Ats. Redaktorius ir leidėjas Stasys Dainauskas. „ZORZA" Spaustuvė Vilniuje.